

auctoritate præsumpta; non autem sunt regulae firmitate distincta. Iud autem quis non intelligat, quod de vocibus quasi syllabae et partes et distinctiones vel versus fiunt? quæ omnia inter se invicem mirasavitatem concordant, tantum sæpe concordiores, quantum similiores.

Hæc pauca quasi in prologum Antiphonarii de modorum et neumarum formula rhythmicè et prosaice dicta musicæ artis ostium breviter, forsitan et

sufficienter aperiant. Qui autem curiosus fuerit, libellum nostrum, cui nomen Micrologus est, quærat; librum quoque Enchiridion, quem reverentissimus Oddo abbas luculentissime composuit, perlegat, cujus exemplum in solis figuris sonorum dimisi, quia parvulis condescendi, Boetium in hoc non sequens, cujus liber non cantoribus, sed solis philosophis utilis est.

Ex licitè epistola.

TRACTATUS GUIDONIS (34)

CORRECTORIUS MULTORUM ERRORUM, QUI FIUNT IN CANTU GREGORIANO IN MULTIS LOCIS.

Ex cod. Tegernseen. sæc. XIV vel XV.

Multorum considerans errorem coactus sum Gregorii cantum, quem multis in locis plures enormiter depravarunt, Dei juvenine veris suis, finalibus scilicet, tropis adducere. Cogitavi dolens de diversorum in choro cavillatione, credentes se veram habere cantus semitam, alter alterum injuste maleque canere reprehendit, jactationem vero veritatis seu falsitatis, atque troporum finales, quos cernonimum depravatos, alter alteri minime secundum musicæ practicam assiguanans.

Multotiens etiam novi, quod per quorundam ignorantiam sæpius cantus depravatur, quemadmodum tam plures habemus depravatos, quos revera non ita, ut nunc in ecclesiis canunt, modulantis auctoritas protulit, sed pravæ hominum voces motum animi sui sequentium recte composita pervertere, perversaque in usum incorrigibilem deduxerunt adeo, ut jam pessimus usus servetur pro auctoritate et conservetur.

Sunt etiam plerique clerici vel monachi, qui artem musicæ jucundissimæ neque sciunt, neque scire volunt, et quod gravius est, scientes refutant et abhorrent, et quod si aliquis musicus eos de cantu, quem vel non rite vel in composite proferunt, compellat, impudenter irati obstrepunt, nec veritati adquiescere volunt, summique errorum suo conamine defendunt. Talium igitur bestialitati meo posse succurrere proposui, volens quemlibet cantum per eos depravatum terminis musicalibus suum ad tropium, non vocabulis græcis velut speculatione, sed positiva recitatione reducere. Plures etenim tropos

modos. Et tonum affirmat dici a tonando aut sonando. Ea igitur proportione, qua quis major numerus minorem superat, vel minor superatur a majore in gravitate ejusdem, et ejus vocis prior sonus superat posteriorem, vel posterior superatur a priore. Hic tonus contingit ex (sesqui) octava proportione, ubi major numerus, ut jam dictum est, minorem totum in se continet, et ejus octavam partem, ut octonarium novenarium.

Talibus speculationibus præsentèr omissis, etiam nominibus appellatis, scilicet proslambanomenos, hypate hypaton, item positiva declaratione, prout necessitas requirit, tantumque missarum solemnitatibus communiter insistimus, quem Gradale sancta mater appellat Ecclesia, non advertens multum aliquarum notarum subtractionem vel additionem, sed quosdam cantus, quod ad suos veros finales seu tropos perducere teneor, titulabo. Cantores vero et lectores hujusmodi, ut non arrogantem, rogitò, ne putent, sed ne tanti auctoris positio per depravatos totaliter obfusetur, hanc correctionem et productionem aliquantulum aggressurum.

Omnium quidem cantuum libri Gradalis prolixum esset errorem eradere, nam quidam in cantus inceptione, alii in medio, alii in fine, alii in troporum seu modorum elevatione depressioneque contra regulas musicorum peccaverunt, ut in hoc introitu: *Populus Sion*, quem plerique a finali inceptione in diapente elevant, quidam in c acuto sumunt principium, quidam in his dictionibus, scilicet: *et auditam faciet*, diversis modulantur modis, per quem errorem in magnam pervenit dictus introitus

Graduale *Qui sedes*. Hic cantus a multis dignoscitur depravatus, scilicet in principio et in hac dictione *super*, quæ tetrardo authentico naturaliter deputatur. In F gravi et in c acutum elevatus sine dubio est incipiendus, et hæc syllaba *su* c acuto deputabitur, g acutum gradatim visitans, ut hæc syllaba *per* ab c acuto a acutum suum diapente immediate visitat, et artificiali cursu G grave, ut authentam decet, requirit et recipit pro finali.

Graduale *Tollite portas*. Hujus cantus modulatio ab idiotis magnifice depravatus cognoscitur. Nam cum iste cantus sit proli plagalis, hujus inceptioem sumunt in G gravi, ut præsens graduale *Tollite*, vel in E gravi, ut hoc graduale : *In sole posuit*, cum potius in A gravi vel in D gravi sumere deberent : et sic eundem cantum finiunt in a acuto, ponentes sedem proli plagalis ad ipsorum beneplacitum. Nondum enim legerunt Theogeri verba super hac modulatione dicentis : « Hoc modo synemmenon in gravibus minus necessarium quibusdam videtur, et contenditur ut videtur. Sed in nostro cantu, quem Gregorianum nos jactamus, vitari nullo modo potest, ut in hoc cantu : *In sole posuit*, et in aliis, qui ejusmodi canuntur symphonia, et in cæteris quamplurimis; alioquin cantus ex magna parte mutabitur, aut non rite finiatur. Et quia voces in speciebus diapason eadem esse dicuntur, ideo nimirum non (36) videmus, si tetrachordum synemmenon in acutis inter f et d locum habeat, quando etiam in gravibus inter r et D habere possit et debeat. » Hæc sunt ad litteram verba Theogeri. Reducatur igitur secundum ejus doctrinam hujusmodi modulatio ad veram formam : dum enim sic, ut dictum est, proli plagalis incipiendus est in D gravi, ut *Tollite* in A gravi, ut *A summo caelo*, et in E. gravi ejus sede rationabiliter finiendus : sequitur, quod secundum hujusmodi eorum inceptions prosequendo ambo in eorum propria sede finali, quæ est D grave, finem habebunt. In quibus, sicut in omnibus cæteris gradualibus, quæ hujusmodi melodia cantantur. B grave a sono proprio liquescit descendendo in tonum, sicut hoc idem etiam in aliis locis nonnunquam contingit.

Graduale *Ostende nobis*. Error hujus cantus est in hoc loco : *misericordiam tuam*, ut secundum artem dicatur, si hæc dictio *tuam* vocem finalem hujus dictionis *misericordiam* repetierit ascendendo, irregulariter terminatur, quia in C gravi primus semitonium terminaret, quod non est sedes proli plagalis, cum tamen hic cantus sit secundi modi. Ut autem artificialiter reducatur ad sedem, incipiendus est in G gravi, et finalis vox hujus dictionis

tur ratione prælibata cantus *Tollite*, et cæterorum hujusmodi symphonia.

Grad. *Salvum fac servum*. Quidam hoc gradale in F gravi incipiunt, et enormiter, cum proli sit authenti, in a acuto finiunt. Qui quidem finalis est contra omnes musicos; et absque formidine dico musicos; nam infiniti sunt, qui se dicunt musicos, tantum scientes, vel ita putantes se scire vocum discrimina, ut illi, qui vocibus imponunt signa vel nomina, dicentes ut, re, mi, fa, sol, la. Tales in musicæ falsitatibus laborant, et gloriantur, quia omnibus istis signis interemptis adhuc vocum naturam mactant. Noto etenim illos esse musicos, ut Boetius affirmat musicum his verbis : « Is vero est musicus, qui ratione perpensa canendi scientiam non servitio, sed imperio speculationis, assumpsit. » Redeundo ad propositum, contra tales musicos, est illa finalis vox pro sede proli. Illi autem sunt et dicuntur vituperatores, ut contradictores scilicet, erga ea non sunt digni. Conveniunt enim omnes musici, in hoc enim omnis cantus est in his quatuor vocibus finiendus, scilicet D E F G gravibus. Sed iste cantus secundum depravatores in neutra harum finiatur. Cur autem tantum in his quatuor finiatur, brevitatis causa omittitur. Incipiendum est hoc gradale in C gravi, et modulandum per tonum et semiditonum et semitonum et semiditonum et tonum et tonum et semiditonum et semiditonum et tonum et tonum et tonum, scilicet ista duo verba : *salvum fac* et sic artificialiter producitur ad finalem.

Introitus *Deus in adjutorium*. Raro hic introitus rite canitur, et hoc propter diversam inchoationem; nam quidam in G gravi inchoant, et statim in his dictionibus, scilicet *Domine* cum sequentibus enormiter errant, et finaliter perveniunt in D grave, quod non est sedes tetrardi authentæ, cujus tropi est dictus introitus. Etiam quidam inchoant in c acuto, et sic prosequuntur, et tunc finiunt in G gravi, sed perverse incipiunt. Utens auctoritate Joannis Anglici dicentis : « Tota vis cantus ad finales respicit, et quocumque modo variatur, semper ei modus adjudicandus est, in cujus finali cessaverit : » unde idem, quomodocumque cantus sit falsificatus vel qualitercunque variatus, ad suum tropum convenienter reducatur; dico dictum introitum taliter reduci : Incipiatur in G gravi, et hæc dictio *Domine* incipiatur in C gravi, et cantetur intensive per tonum et tonum, et semitonum et semitonum, et hæc dictio *ad* inchoetur in d acuto, et hæc dictio *adjuvandum* inchoetur in d acuto, et modulatur per tonum et tonum, et tonum et semitonum, et semiditonum et tonum; et hæc dictio *me* finiat c

munio juste canitur. Errant in hoc, quod eam incipiunt in G gravi, et perducunt in c acutum vel in d acutum, et in medio hujus cantus proprietatem protii pervertunt in proprietatem triti; et ex quo tanti sit erroris ad proprietatem protii authenticaliter reducat. Incipiatur jam dicta communio in D gravi, et perducatur prima syllaba in G grave, et finita hac dictione *domum* in G gravi, sequens dictio et recipiat G grave, et sequens dictio, scil. *turtur* cantetur per F et G graves. Similiter et sequens dictio scil. *nidum* cum sequentibus dictionibus modulentur in unisono, et secundam syllabam hujus dictionis scil. *reponat*, visitet b rotundum acutum, et hæc dictio *pullos* per G et F graves cantetur. Hæc dictio *suos* cantetur per F G D graves, et hæc dictio *altaria* inchoetur in F gravi, et cantetur ascendendo per tonum et semiditonomum, et sic prosequatur ad finem, et procul dubio in D gravi (37) raro permanebit.

Aufer a me. Communionem hanc multi incipiunt in c acuto, et in a acuto finiunt, quorum neutrum tamen est alicujus modi, quod evidentissime omnibus liquet musicis. Igitur falsificaverunt usuales jam dictum tonum, et alios infinitos, ignorantia ipsa hæc causante. Hic cantus, cum sit modi tetrardi, incipiendus est in G gravi, et idem cantus in principio immediate d acutum suum diapente visitans transit usque ad finalem dictionem, scilicet *est*, quæ modulatur per a acutum et G grave tantum, et sic modi tetrardi permanebit.

Graduale *Domine prævenisti.* Etiam hoc gradale absque depravatione nequivit permanere. Similiter et aliud gradale, scilicet *Benedicta et venerabilis.* ejusdem melodix, licet frequentius in ecclesiis decantetur. Depravatio hujusmodi patet in hac dictione *pretioso*, quæ finiri debet in G gravi, quia talis melodia est protii modi, sed infiniti finiunt in C gravi. Statim versus gradalis hoc esse falsum demonstrat, quia finitur in D gravi. Etiam omnes proprietates protii concurrunt in eadem symphonia, per quas aperte cognoscitur dictæ melodix depravatio. Canta igitur, ut ad protium possis pervenire, prædictam dictionem, scilicet *pretioso*, per G D F E

A F D E D D graves, et ab a acuto G E G F E D E F D D. et sic regulariter finitur.

Sequentia *Eia recolamus.* Hujus sequentiæ sedes est G grave, et finito hoc versu, scil. *Deus qui creavit* in d acuto, sequens versus, scil. *mirabilis*, non incipiatur in g acuto, velut usuales depraverunt, sed in d acuto, et hæc dictio *mirabilis* per d c h e et prosequenda est, secundum quod hæc sequentia in hoc libro (38) demoratur et finitur in G gravi (39) et ejus tetrardus.

Sequentia *Sancti Baptistæ.* Hæc sequentia dignoscitur depravata in hoc versu : *placatus*, et etiam in hoc versu : *et agni*; nam quidam huic versum *placatus* diversimode inchoant, et contendunt quomodo inchoetur, sicut et de hoc versu : *et agni*. Sed quia præsens sequentia est protii authentici, merito hic versus, scil. *placatus*, inchoatur in a acuto, et tunc ultima dictio ejusdem versus vel ejus consortis manet in d acuto, et sic regulariter perducitur ad suum finale, scilicet D grave.

Sequentia *Laus tibi Christe.* Peccaverunt usuales in hac sequentia, et specialiter in hoc versu : *Aphorisco*; quem incipiunt in c acuto, et sic prosequende finiunt etiam in c acuto. Attamen eam in F gravi terminare debuissent, ex quo triti sit authentici. Dimitte usualem alulatum in hoc versu, et eum incipit in F gravi, et ita prosequende sequentiam in F gravi rationabiliter terminabis. Idem judicium erit de hac sequentia : *Psallite regi*, quia ejusdem est symphonix.

C *Laus tibi Christe Patris.* Etiam hæc sequentia est depravata in hoc versu : *Ut liceat*, nam quidam prædictum versum inchoant in a acuto, cum tamen ipsa in D gravi finiri deberet, eo quod sit ipsa protii authentici. Ut igitur dicta sequentia reducat ad suum finalem, finito versu *nobis terrena*, in a acuto, sequens versus, scilicet *ut liceat*, incipiatur in D gravi, et moduletur sic : D G F c G a F G F E E E F G G F E d E D D F E E D D, quo versu et ejus consortis finitis ultimus versus ita moduletur : D E F G F F E E G a G F E D F E C E F D D, et sic ad suum regulariter perducitur finalem.

(37) Mel., sua propria sede regulariter requiescet. D

(38) Forte, denotatur.

(39) Legere, et est tetrardus

QUOMODO DE ARITHMETICA PROCEDIT MUSICA.

Sequens opusculum in cod. ms. S. Emmerami habetur post Micrologum Guidonis. An ejusdem, an alterius auctoris sit ignoro.